

Summa Artium Alapítvány – Király István Alap

Laudáció Schmal Alexandra Király István-díjára

Kedves Ünneplő Közösség!¹

Hogy szerkesztőnek briliáns, azt híven tükrözi Schmal Alexandra több száz kötetnyi munkája – nemcsak a Magvetőnél, hanem más kiadóknál is, ahová alkalmilag átcsábítják őt a hozzá ragaszkodó szerzők. Ha most csak hirtelen körülnézek az íróasztalomon, ott van például a Szálasi Ferenc-napló (2016) és a Szálasi-életrajz (2016) – Karsai László munkája mindkettő –, és bár az egyik a Magvető, a másik a Balassi kiadványa, a szerkesztő itt is, ott is Schmal Alexandra.

Na most szögezzük le: a szerzők nem hülyék. Ha tehát ragaszkodnak a szerkesztőjükhöz, annak bizonyos oka van. Megvallom, ha a Magvetőnél publikálhattam (három kiadványt csináltunk együtt Alexával a *Tények és Tanúk* sorozatban), én is ragaszkodtam személyéhez. (Ragaszkodom most is persze; és talán hamarosan ismét együtt dolgozhatunk majd – reményeim szerint éppen Kertész Imre életműsorozatán.) Alexandra ugyanis nemcsak nyelvi korrektor, nemcsak szépírói igényű stilisztá (néhány éve már a Szépírók Társasága tagja!), nemcsak nyelveket tudó, művelt szerkesztő, de vérbeli kutató is. Alkotó szerkesztő. Kreatív szerkesztő. Hallatlan aprólékossággal és invencióval nyúl a szövegekhez – mindennek utánajár, utánakérdez. Elképesztő kapcsolati hálója révén a legjobb szakemberekhez van összeköttetése – mindent attól kérdez, aki ahhoz a legjobban ért. És kutató abban az értelemben is, hogy önálló köteteket rendez sajtó alá, jegyzetel, fordít, bevezetőket, kísérő tanulmányokat ír. E téren is közös példaképünk, Márványi Judit nyomdokain jár.

Az 1990-es években angol nyelvű tanulmányok szakfordítójaként kezdte pályáját, olyan folyóiratok számára dolgozva, mint a *Metropolis* vagy a *Pannonhalmi Szemle*. 1997 óta könyvkiadói szerkesztőként tevékenykedik, s az elmúlt közel három évtized során mintegy kétszáz tudományos és szépirodalmi kötet gondozásában vett részt. Szakmai pályafutását a Balassi Kiadó szerkesztőjeként folytatta 1997 és 2005 között, ezt követően pedig egy évtizeden át szabadfoglalkozású szerkesztőként dolgozott számos jelentős magyar kiadó számára, köztük az Áron, a Balassi, a Bencés, a General Press, a József Műhely, a Magvető, a Múlt és Jövő, a Scholar és a Zachor kiadóknak.

2015 óta a Magvető Kiadó szerkesztője. Elsősorban az összetettebb, jegyzetekkel, mutatókkal és tudományos apparátussal ellátott kötetek szerkesztése tartozik kiadói feladatai közé. Munkái között találjuk többek között Csáth Géza naplóinak kiadását, Szajbély Mihály Csáth-monográfiáját (2019), Szerb Antal új kiadású irodalomtörténeteit, György Péter esszé- és tanulmányköteteit, valamint a magyar Tolkien-köteteket. Legkedvesebb munkái között tartja számon a *Radnótiék Párizsban* című dokumentumkötet (2025), illetve a Mándy-leveleskönyv (2018) gondozását. Ugyanakkor a kortárs magyar irodalom élő alkotóival is rendszeresen együtt dolgozik; így például közös kedvencünkkel, Takács Zsuzsával. *Sóballvány* című tárcakötetének szerkesztője 2017-ben, majd 2018-ban *A Vak Remény* címmel megjelent összegyűjtött verseké is. Asztalomon pedig már egy éve becetlizve, kijegyzetelve áll *A maradás szégyene*.

Külön említést érdemel a *Tények és Tanúk* sorozat. Alexandra a széria 2015-ös újjászületésétől kezdve meghatározó szerepet vállal annak gondozásában: részt vesz a koncepció kialakításában, a kötetek sajtó alá rendezésében és jegyzetelésében. Küzd az örökösökkel, a szerzőkkel, a sokszor töredékes vagy rövidítésre-tömörítésre szoruló szövegekkel, és fáradhatatlanul kutat a jegyzetet kívánó nevek, fogalmak, utalások, kijelentések megfejtése után. Itt jelent meg Réz Pál memoárja (2015), Király István naplója (2017, 2018) és Pándi Pál *Teherpróba* című kötete (2022) is – csupa letehetetlen, mellőzhetetlen

¹ Elhangzott: Kossuth Könyvklub (Király Júlia lakása, 1055 Budapest, Kossuth tér 18.), 2026. szeptember 18.

forráskiadvány, amelyeknek ott van a helyük minden irodalmár és történész íróasztalán. A sorozat és szerkesztőjének kiemelkedő eredményei közé tartozik a *Csillaggal nem jó járni most* című, 2016-ban megjelent kötet, amely Kis Pál budapesti fényképész 1944 őszén vezetett naplóját adja közre, valamint Karig Sára *A szerencse lánya* című életútinterjúja (2019). E művek esetében a sajtó alá rendezés, a jegyzetelés és a bevezető tanulmány elkészítése egyaránt Schmal Alexandra munkáját dicséri.

Összegezve tehát: olyan szerkesztőt tisztelhetünk benne, aki a tudományos igényességet, a filológiai pontosságot és az irodalmi érzékenységet kivételes színvonalon egyesíti, és aki – a maga egyszerre alázatos és szigorú tisztaságával – évtizedek óta meghatározó alakja a magyar könyvkiadásnak. Megtiszteltetés a Király István-díjnak, sőt nekünk, a korábbi díjazottaknak is, hogy ilyen kiváló szakembert köszönthetünk körünkben!

Végezetül egy személyes megjegyzés. Kardos András írja *Elmaradt séták nyomában* című kötetének bevezetőjében, hogy Schmal Alexandránál „értőbb szerkesztő és barát nincs a magyar ugaron”. Tanúsíthatom magam is – mindkettőt.

Drága Alexandra! Szívből gratulálok!

Soltész Márton